

פניני הדרך היומי

לקט פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדרך היומי

נדרים מז-נג | פרשת וישב | גליון מס' 152

דף מח: פסוק

ואסורין בדבר של אותה העיר כו' - בשו"ת מהרי"ט (ח"א סי' ה') כתב דהא דלא בטילי קונמות משום דהוה דבר שיש לו מתירין, היינו דוקא באוסר דבר על עצמו, אבל אוסר דבר על חברו, לא הוה דבר שיש לו מתירין דהמדיר לעולם אינו אסור, והמודר לעולם אינו יכול להתיר.

אמנם מתשב"ץ מביא דגם בכה"ג מיקרי דבר שיש לו מתירין, ולא בטיל.

בשו"ת עונג יום טוב (סי' פ"ו) הקשה ממתניתין דנדרים הנאה זה מזה, ואסורין בדבר של אותה העיר, ומשמע דמטעם שהם שותפין אסורים, ולא בטיל בשל אחרים, וק' על המהרי"ט דהא הכא הוא לא אסר על עצמו, אלא השני הדיר אותו, וקתני שניהם אסורים, ול"ל בטיל, הא הוא א"י להתיר.

וכתב לתרץ עפ"י מה דאיתא בביצה (ל"ח ע"א) הרי שנתערב לו קב חטין בעשרה קבין של חברו כו' יאכל הלה וחד, והיינו דממונא לא בטיל, ולפ"ז כתב לחלק דל"א המהרי"ט דבטל רק באומר פרי זה עליך, אבל באומר פירותי אליך דאז אוסר אותו מחמת ממונות שלו, תו לא בטיל.

ועיי"ש עוד שמדייק מל' הרמ"א יו"ד סי' ק"ב שכתב "מי שנדר מדבר אחד ונתערב אח"כ לדידי מקרי דשיל"מ" עכ"ל, משמע דוקא לדידי מיקרי דשיל"מ ולא בטיל, אבל אם אחר הדירו שפיר בטיל.

ואיזהו דבר של אותה העיר כגון הרחבה והמרחץ ובית הנכנסת והספרים - ופירש"י (בד"ה - והספרים) ספרי תורה ששניהן נתנו בהן מעות עם אנשי אותה העיר. ויש להקשות, דאמאי אסור להשתמש בספר הא מקיים ביה מצות תלמוד תורה וק"ל דמצוות לאו להנות ניתנו.

ומיישב השלמי נדרים, דהנה איתא בשו"ע (יור"ד סי' רכ"א סי' י"א) דאם אסר ספרו על חברו אסור לנאסר לתלמוד בו. וכתב הש"ך (בסקנה"ה) דלא דמי למודר הנאה משופר דמותר בתקיעת מצוה, דהא מצוות לאו להנות ניתנו, ושאני הכא דאינו מחויב להשאל ספרו ויכול

להשכירו. והבאור דאמנם בהנאה בעצם מהלימוד בספרים, שפיר לא חשיב הנאה האסורה, דאיכא בזה קיום מצווה וק"ל דמצוות לאו ליהנות ניתנו. אלא דכיון דאם ירצו להשכיר הספרים ולקבל שכר עבור זה הרשות בידם, ויש אף למדיר חלק בשכר, וכיון שהמודר לומד בחנם חשיב נהנה מחברו. וא"כ הכא נמי במתני' אמנם בעיקר הלמוד שפיר מותר דהרי מצוות לאו להנות ניתנו. וטעם האיסור משום דז' טובי העיר יכולים להשכיר הספרים ונמצא שנהנה המודר בחנם. [ולפ"ז המודר הנאה משופר של חברו, אסור לו להשאלנו בחנם].

ועוד כתב ליישב על פי דברי הרשב"א שכתב (לעיל טו ע"ב) דאי אמר הנאת תשמישך עלי נאסר, ולא אמרינן כיון דמצווה בפרו ורבו נימא מצוות לאו להנות ניתנו, דכיון דאפשר באחרת לא אמרינן האי כללא. הכא נמי גבי ספרים כיון דיכול להשתמש בספר אחר, תו לא אמרינן מצוות לא להנות נתנו. [ולפ"ז המודר הנאה משופר זה, אסור לו לתקוע בו].

דף מח: פסוק

אמר להון לא ליקני וכו' ואי הוא בר ברי צורבא מדרבנן וכו' אמרי פומבדיתא קני על מנת להקנות הוא וכו' ור' נחמן אמר וכו' - בחזון איש (ח"מ בליקוטים סי' ח') כתב, דמסוגיא דידן נראה דקני על מנת להקנות הוי תנאי ולא שיוור ובהכי פליגי ר"נ ופומבדיתאי, דפומבדיתאי סברי, שכיון שהמקבל מעוכב מלהשתמש במתנתו מחמת תנאו לאו מתנה היא, והיינו שאע"ג שהנכסים אסורים עליו מחמת שאביו אסרינהו עליה, מ"מ כיון שאביו הקנה לו את הנכסים ע"מ שיקנה לבנו נימא דיהא לו זכות שמושים במתנה בזמן שנמצאת אצלו עד שיהיה בר ברי צורבא מרבנן ומכח זה יוכל נמי להקנות את הנכסים.

וכתב החזו"א, דסברי פומבדיתאי שכיון שמעוכב משימושים בחפץ לא רק מחמת האיסור אלא גם מחמת התנאי, דהיינו שקיבל את הנכסים רק ע"מ שיקנה אותם לבנו לא הוה מתנה, כיון שהוה תנאי בגוף המתנה, ולא הוה שיוור, כיון דבהכ"ג איכא למקבל בעלות רק שאינה בעלות גמורה, אבל הכא קיבל בעלות רק לדבר מסוים

באצבעותיהם, דאדרבה בגמ' נדרים משמע דלאו כל אחד היה אוכל בידיו.

אכן גם כהיום יש מקפידים לאחוז המאכל דוקא באצבעות, ומצאתי בשל"ה הק' בשער האותיות אות ק' (בעניני אכילה סעי' ו') שכתב בזה"ל: כי הידים אשר אחוז בהם המאכל והמשקה הם רומזים על התורה והעבודה כמ"ש רז"ל שכל אחד מאלו האצבעות נתייחד למצוה, זרת למדידת החושן, קמיצה למנחת כהן, אמה לכלי המשכן והבנין, אצבע להזאה, גודל לבוהן אהרן והמצורע ועי"ש עוד רמזים.

מ"מ אי משום הא לבד לא איריא, דהרי כתב השל"ה הק'; כי הידים אשר אחוז בהם המאכל "המשקה", והמשקה ודאי אינו אחוז בידיו ממש אלא ע"י הפסק כלי ואעפ"כ מרומזים בו אותן הענינים, וא"כ כמו"כ הוא כשאוכל במזלג וכיוצ"ב, אמנם מצאתי בספר דרכי ישר והטוב (ע' כ"ג) שכתב ששמע מזקנו הגה"ק מליסקא שסיפר, שפ"א נזדמן הרה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע אצל הרה"ק מהר"ם ט"ב זי"ע (הגה"ק הישמח משה) והיו יושבין בסעודה ונטל הרב הקדוש מהר"ם ט"ב את המזלג ורצה לקחת בו את הבשר, אמר לו הרה"ק מזידיטשוב איהעלער רב, האם אין קדושה יותר בהעשר אצבעות ממה שיש בהמתכות, והניח מיד הרה"ק מאוהל את המזלג ולקח את הבשר בידו ע"כ, ועיין בדרכי חיים ושלוש (אות שצ"ה) שכתב בהמנחת אלעזר לא אכל הדגים ע"י כף רק באצבעותיו, ואמר הרמז שנאמר וכל דגי הים "בידכם" נתנו, לאכול דייקא בהידים ולא ע"י דבר אחר, (ואולי בדגים יש ענין מיוחד עיין בישמח משה פרשת וירא), ובספר יפה ללב בסימן זה כתב שלא יאכל אלא בב' אצבעות דבדרך זה לא יבוא לידי מדת גרגרן.

וחוגרני צידעי מן הפסח עד העצרת - הרשב"א (בשו"ת ח"א סי' רל"ח) נשאל כמי שאינו שותה יין כל השנה מפני שמזיקו או שונאו מהו שיעשה כל הסדר על המצה כמי שאין לו יין שעושה הסדר על הפת כמו בקידוש.

והשיב הרשב"א דמסתברא שכל שיש לו יין צריך לדחוק את עצמו ולשתות וכדעבד רבי יהודה בר אלעי, ואף על פי שמי שאין לו יין עושה סדרמו על המצה אין דנים אפשר מדאי אפשר.

ונפסק כן בשו"ע (או"ח סי' תע"ב סעיף י'): מי שאינו שותה יין מפני שמזיקו, או שונאו, צריך לדחוק עצמו ולשתות לקיים מצות ארבע כוסות. וכתב שם במשנה ברורה (ס"ק ל"ה) דהיינו שמצטער בשתייתו או כואב לו ראשו, כעובדא דרבי יהודה דהכא, אבל אם יפול למשכב מחמת זה, אין זה דרך חירות ופטור.

כד נפקת לשוקא מיכסיא ביה וכד נפיק רבי יהודה לצלויי הוה מיכסי ומצלי וכד מיכסי ביה הוה מברך ברוך שעמני מעיל - שהיה חשוב וחביב בעינו כמעיל (ר"ן, ורש"י). שאל הגאון ר' חיים שמואלביץ זצ"ל: מה נפשך, איזה בגד

וכה"ג לא חשיב כבעלות על חפץ. אבל ר"נ סבר שכיון שהמתנה נמצאת אצלו עד שיהא בר בריה צורבא מרבנן חשיב כמתנה גמורה, אלא שלבסוף צריך לקיים התנאי וחשיב התנאי כמלתא אחריתא, ומ"מ חשיב כמתנה ולא הוה מתנה לחצאין שקיבל רק לד"א, דבכה"ג באמת לא מוהני אלא חשיב כמתנה גמורה על הזמן שנמצא ברשותו, אף על פי שצריך לתתה לאחר מכן, כיון שנתנית הנכסים לא היתה כדי שיקנה אותם לבר בריה שאז כל המתנה היתה אך ורק שיעביר אותה לבר בריה, אלא על מנת שיקנה אותם, והוא התנאי, והוה התנאי חיצוני לעצם המתנה כיון שהנכסים קנויים גם לו בזמן שנמצאים ברשותו.

דף מט. ע

הנודר מן המבושל מותר בצלי ובגמ': תני ר' יאשי' אוסר ואעפ"י שאין ראוי לדבר זכר לדבר שנא' ויבשלו את הפסח באש כמשפט - הגאון ר' יוסף ענגיל בספרו בית האוצר (מערכת א - פ כלל ד') הביא מש"כ רש"י פסחים ז' ע"ב בהא דאיתא שם בודקים את החמץ לאור הנר ואעפ"י שאין ראוי לדבר זכר לדבר שנא' שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם ואומר ויחפש וגו' ואומר בעת ההיא אחפש ירושלים בנרות, ופירש"י אף על פי שאין ראוי לדבר דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן. ובשו"ת הרמ"ע מפאנו (סי' ב') כתב כך אני מפרש "אעפ"י שאין ראוי לדבר" בכל מקום, משום דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן.

והנה הכא יליף דהנודר מן המבושל אסור בצלי מקרא דדברי קבלה ויבשלו את הפסח. אמנם הר"ן כתב בטעמא דמילתא דאין ראוי לדבר משום דבנדרים אזלינן בתר לשון בני אדם ולא אזלינן בתר לשון תורה.

שוב הביא מס' זה ינחמנו על המכילתא פ' בא שהעיר כן על הר"ן ועי"ש שהעמים בדברי פי' הרא"ש שכ' שזה בדברי הימים כתיב, ואין מביאין ראוי לדברי תורה דבתורה משמעו בישול עכ"ל, כלומר דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן.

דף מט: ע

רבה בר רב הונא אשכחי לרב הונא דקאכיל דייסא באצבעתיה וכו' - וכתב בספר מנהג ישראל תורה (או"ח סי' ק"ע אות י"ג): עיין במור וקציעה (סימן קפ"א) שכתב, דכהיום אין צריך לדקדק כ"כ במים אחרונים, דדוקא בזמן הש"ס שהיה מנהגם לאכול באצבעותיהם בלי כף ומזלג כדאיתא בנדרים דא"ל חד לחבריה עד מתי אתה מאכילני רוקך כה"ג הוא דחובה הוא משום דנפיש זוהמא, משא"כ אנו במדינה זו שדרכינו לאכול בכפות ומזלגות ואין אנו אוהזין התבשיל בידים ע"פ הרוב אין צריך נטילה עי"ש, אמנם בספר יפה ללב שם תמה על מה שמדייק במור וקציעה מהגמרא בנדרים שהיה מנהגם לאכול

היה זה, אם בגד איש, כיצד לבשתו האשה, ואם בגד אשה, כיצד לבשו רבי יהודה?

ואמר: מוכרח, שלא היה זה כי אם חתיכת בד, שלא שייך בה שם 'בגד איש' או 'בגד אשה', ואפילו הכי היה חביב עליו ביותר. צא ולמד מידת ההסתפקות להיכן היא מגעת... (שיחות מוסר - מאמר י' תשל"ג).

דף נ. ס

ר' עקיבא איתקדשית ל' בריתא דכלבא שבוע כו' הוה גנובי תיבנא כו' - הגמרא מספרת את המעשה הידוע על רבי עקיבא שנשא לאשה את רחל בתו של כלבא שבוע העשיר. מששמע זאת, הדיר את בתו מכל נכסיו הרבים. מועד הנישואים היה בימות החורף, ומרוב עוני ודוחק שכלל מחסור בכרים ובכסתות, ישנים היו רבי עקיבא ואשתו בין חבילות תבן. ראה הקדוש ברוך הוא בעניים ורצה לגרום להם קורת רוח - שלח את אליהו הנביא. הלך אליהו הנביא ועמד בפתח ביתם וקרא בקול: תנו לי מעט תבן, אשתי ילדה ואין לי אפילו תבן שתשכב עליו. פנה רבי עקיבא לרחל אשתו וכרוצה לנחמה אמר: ראי, יש כאלו שאפילו תבן אין להם...

והקשה הגה"צ רבי ראובן יוסף גרשנוביץ זצ"ל (בספר "ניצוצי אש"), אם אכן רצה הקדוש ברוך הוא להקל על מצבו של רבי עקיבא, היה צריך לשלוח ביד אליהו מעט ממון שיתן באיזושהי דרך לרבי עקיבא, שיהיה לו במה לפרנס עצמו מעט, ובזה היה מיקל עליו יותר מהנחמה שהמציא לו בשמיעת העובדה שיש אנשים החיים במצב קשה יותר?

אלא, ביאור הדברים, ידע הקדוש ברוך הוא שרבי עקיבא בכוחו על ידי עמילות בתורה להגיע לדרגה הגבוהה שהגיע אליה - של יושב ודורש תילי - תילין של הלכות עד שמשנה רבינו תיש כוחו ממראה זה, כמבואר בגמרא (מנחות כט, ב). וכדי להגיע לדרגה זו, לזכות בכתרה של תורה, נדרש דווקא עמל תורה מתוך הדחק. ועל כן אם רבי עקיבא היה מקבל ממון ובכך משפר את מצבו הגשמי, היתה נחסרת מאתו עמלות בתורה מתוך הדחק, או אז לא היה בכוחו להגיע לרום המדרגה שהגיע אליה.

אי צאית לדילי ליהוי תרתי סרי שנין אחרנייתא אמר הואיל ויהבת לי רשותא איהדר לאחורי וכו' - הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר מאמר א') העיר דלכא' הדברים קשים להולמם, לאחר פרידה של י"ב שנים מאשתו שעזבה חיי עושר והלכה אחריו בעוני ובמצוקה, מדוע לא נכנס לרגע קט לשמח את לבה, והרי כבר נודע לו שלא תעכבנו מלחזור לתורתו עוד י"ב שנים, ואיה הכרת הטוב כפי שאמר שלי ושלכם שלה הוא.

וכתב דצ"ל דידוע ידע רבי עקיבא את הסכנה הכרוכה בהפסק שע"י הכניסה לביתו, ואפילו אם יכנס לרגע אחד בלבד, מי יודע אם יוכל להמשיך באותה המדה של עליה שהיה כל י"ב שנה כי הפסק כל דהו גורם לירידה.

עוד כתב הגר"ח שמואלביץ (מאמר צ"ב) דאינו דומה דבר שלם לשני הצאים של הדבר, ואף שעשרים וארבע שנים הוא פעמים י"ב שנה, מ"מ עשרים וארבע שנה הם מציאות אחרת, וכל מה שזכה ר"ע ע"י כ"ד שנה לא היה זוכה ע"י ב' פעמים י"ב שנה, ולפיכך לו היה ר"ע נכנס לביתו אפילו רק לשעה קלה מ"מ כבר לא היה זה כ"ד שנים שלימות.

והמשילו דבר זה לקומקום מים, שאם ישימנו על האש לחמש דקות ירתחו המים, אולם אם ישימנו על האש פיסקי פיסקי לעולם לא יגיעו המים לידי רתיחה.

שמע בר כלבא שבוע אתא ואיתשיל על נידריה וכו' - בגמ' כתובות (סג ע"ב) מבואר שהתיר נדרו אצל ר"ע בעצמו דאיתא התם, דשמע שבא אדם גדול לעיר ואמר אלך אליו ויפר לי את נדרי.

הקשה הט"ז (ביור"ד סי' רכ"ח סק"ח) האיך התיר לו ר"ע נדרו, הא הוי נוגע בדבר. ותירץ דצירף עמו עוד ב' מתלמידיו או דנתן לג' מתלמידיו רשות להפר הנדר.

והשלמי נדרים מישב, דהנה הקשו התוס' התם בכתובות (וכן הקשה הר"ן כאן) דפתחו לכלבא שבוע שאם היה יודע שחתנו יהיה לתלמיד חכם לא היה נודר, ולכך התירו נדרו. הרי פתח זה נולד, וקי"ל דלא פתחינן בנולד. והתוס' יישבו (בכתובות) דלא הוי נולד וז"ל - דכיון שהלך לבי רב דדרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול. ובר"ן כאן יישב דאפי"א אי היה ר"ע לומד פרק או הלכה אחת לא היה נודר, וזה שכיח שילמד פרק אחד או הלכה אחת, וא"כ לא שייך הכא חסרון נוגע, דמתי נוגע הוי חסרון בנדר שצריך לעיין ולחפש פתח, וכיון שהוי נוגע שמא לא יעיין יפה, אך בפתח שא"צ לעין בו והוי פתח מבורר לכו"ע שפיר היה יכול ר"ע להתיר נדרו.

מן שית מיל נתעשר רבי עקיבא כו' - הנה בעירובין (פ"ו ע"א) איתא: רבי עקיבא מכבד עשירים, ושם בגליון הש"ס מהגרעק"א הביא ממהרי"ל בהא דאיתא שם רבי מכבד עשירים, דכיון שרבי הי' עשיר, הי' מכבד עשירים, כדי שיחשב שמה שמכבדין את רבי הוא מחמת עשרו ולא מחמת תורתו.

ולפי מה דאיתא כאן שגם רבי עקיבא הי' עשיר, כמו כן יש לפרש דהיינו טעמא הא דאיתא התם דר"ע הי' מכבד עשירים, כדי שיכבדוהו מחמת עשרו ולא מחמת תורתו.

דף נ. ס

אם לעוברי רצונו כן לעושי רצונו על אחת כמה וכמה - כבר תמה בשו"ת שבות יעקב (ציינו הגרעק"א) איך אמר בר קפרא דברים כאלו לפני רבו רבינו הקדוש.

הגאון הסטייפלער זצ"ל בברכת פריץ (סו"פ ואתחנן) ביאר שתגובת בר קפרא לא היתה בכלל מופנית כלפי רבי, אלא כלפי העשירות והרחבות שראה מול אליו שהרי חתונה זו עלתה כ"ב אלף ריבוא, ולגבי תענוגי עולם

הזה אלו, אמר: אם לעוברי רצונו יש להם מתענוגי עולם הזה, מזה יש ללמוד לתענוגי עוה"ב כמה וכמה חשובים ויקרים התענוגים שם שמיועדים לעושי רצונו.

דף נא. ס

א"ל בר קפרא לברתיה דרבי, למחר שתינא חמרא בריקודא דאבוך ובקרקרני דאמך - ופירש הר"ן: קרקרני דאמך שתהא אמך מקרקרת ומזמרת.

ולכאורה צ"ב, הא קול אשה ערוה והאיך תזמר לפניו. ורש"י פירש שאמך תמזוג לי את הכוס, וגם זה צ"ב דאסור להשתמש באשה דכל שאסור בנידה אסור באשת איש. ויישב השלמי נדרים לפי דברי הריטב"א (בסוף קידושין) דאי האדם מכיר בעצמו שיצרו נכנע וכפוף לו ואין מעלה בליבו טינא כלל, מותר להסתכל ולדבר עם הערוה ולשאול בשלום אשת איש. וכן מבואר בגמ' בכתובות (י"ז ע"א) דר' אבהו שהיה יוצא מבית המדרש לקיסר יוצאות משרתות הקיסר לפניו ומזמרות לפניו, וכן ר' אדא בר אהבה נקיט כלה אכתפיה ורקיד בה ולא חש להרהורא. והכא נמי בר קפרא ידע בנפשו שיצרו יכנע, ולכך לא חש אי היתה מזמרת או מוזגת לו את הכוס.

דף נא: ס

דלמא פלטי' דג גדול ובלעי' דג קטן - וברש"י יונה (ב' א') כתב: דג גדול, זכר הי' והי' עומד בריוה, ולא נתן לב להתפלל (עיין באריכות בפרקי דר"א מענין מסעו של יונה בתוך הדג), רמז הקדוש ברוך הוא לדג והקיא לתוך פיה של נקבה שהיתה מלאה עוברין, והי' שם בדוחק והתפלל שם, שנא: ממעי הדגה.

במלבי"ם שם מבאר שדגה היא שם הכולל לכל סוגי הדגים, והוקשה לחז"ל כיון דמדובר על דג פרטי שבלע את יונה, אמאי נקט קרא "דגה". ולזה אמר שהיתה דג נקבה שיש בתוכו כמה רבבות ביצים בעת ההשרצה. ועיי"ש עוד שמבאר תפלת יונה שנחלקת לג' חלקים: א' בשעה שהשליכוהו לים והתייאש מן החיים. ועשה הקדוש ברוך הוא עמו נס ופלא שבלעהו הדג. ב' כשהקיא הדג לעמקי התהום (דלא ברש"י לעיל - שפלטתו לתוך פה של הדג נקבה) שוב התייאש מחייו, וכשבלעתו הדגה שני' ראה שחיה יחי'. ג' בעת שהי' צר לו במעי הדגה, קיבל על עצמו לעשות שליחות ד'.

דף נב. ס

נתערב באחר וכו' - הר"ן ביאר דדבר שיש לו מתירין אינו בטל משום שהאיסור דומה להיתר וכיון שאפשר להתירו הו"ל כמין במינו, וביטול הוא רק בין דברים החלוקים זה מזה כמין בשאינו מינו, שהחילוק בין המינין סיבת הביטול והשיזוי נותן שלא יהו בטלין. וע' ברש"י (ביצה ג ב) שכתב דאע"ג דמדאורייתא חד בתרי בטיל דכתיב אחרי רבים להטות, ואחמיר רבנן הואיל ויש לו מתירין לאחר זמן לא יאכלנו באיסור ע"י ביטול.

ולכאורה י"ל דנחלקו בגדר ביטול, דהר"ן ס"ל כהרא"ש בחולין שע"י ביטול האיסור נהפך להיתר, ולכן לביטול צריך שהאיסור וההיתר יהיו חלוקים זה מזה, וביש לו מתירין הרי הוא כהיתר ולא שייך ביה ביטול. ובשיטת רש"י נראה, דלכאורה יש לעיין בדבריו, דאם נתבטל האיסור ונהפך להיתר, איזה איסור יש דנימא שימתין לאוכלו בהיתר, ומוכח דס"ל, דביטול הוא גדר דכל דפריש מרובא פריש, ודנים בכל חתיכה שהוא מהרוב (וא"כ אסור לאכול כולם בבת אחת) אבל האיסור במקומו עומד ולא נהפך להיתר, וא"כ א"א לומר שלביטול האיסור צריך להיות חלוק מההיתר, דהביטול אינו בתערובות אלא בכל אחד שפורש, דנים שהוא מהרוב.

דף נב: ס

אלו דוקא או שאני טועם דוקא כו' ת"ש אר"י מעשה ואסר עלי ר"ט ביצים שנתבשלו עמו - בלחם משנה (הל' נדרים פ"ה הי"א) תמה אמאי לא פשיט ממתניתין (לעיל ע"א) קונם יין זה שאני טועם כו' אם יש בו בנותן טעם אסור ונשאר בצ"ע.

ובאור שמח יישוב שם עפ"י מש"כ הרשב"א (פ' גיד הנשה) דהא דרצה ליליף טעם כעיקר מאיסור בשר בחלב, לא בעי למילף ממה שהבשר נאסר, דהבשר יש בו ממשות החלב שמערב ומתבלל בו, אלא קא יליף מהחלב שאין בו ממשות בשר רק טעם בשר ואעפ"כ נאסר החלב.

ולפ"ז ניחא דבקונם יין שאני טועם ונפל לתבשיל, התם איכא ממשות היין ממש שמתערב בבשר ופשיטא דאסור, אבל בבשר שנתבשל בביצים התם איכא רק טעם הבשר בביצים, וכן משקין היוצא מהן אין בו מעיקר הפרי.

דף נג. ס

הנודר מן היין מותר ביין תפוחים כו' - וכתב הר"ן משום דיש לו שם לווי, דלא מיקרי יין סתם, וכתב עוד הר"ן (ד"ה אסור בירקות הגינה) דהנודר מן היין אסור ביין מבושל דלא מיקרי שם לווי.

בחי' הגר"מ זמבא הי"ד (סי' מ"ו) פלפל עם הגאון בעל חלקת יואב אם מים פושרים נקראו שם ליווי או לא. והביא הגאון בעל חלקת יואב מדברי הר"ן אלו דלא נקראו מים מבושלים שם ליווי וה"ה מים פושרים.

והגאון ר' מנחם זמבא הביא דברי הר"ש פרה (פ"ח מ"ט) דמים פושרים פסולים לפרה ולמצורע משום שם ליווי. וכתב דאין זה סתירה להר"ן, דהא טעמי דהר"ן הוא כמוש"כ דמפני שנתבשל לא הפסיד שמו עכ"ל. ולפ"ז היינו דוקא שנתבשלו אח"כ, אבל הכא מבואר מתוך דברי הרמב"ם דאיירי במים פושרין מתולדתן, א"כ מיד נוצרו עם השם ליווי, ומעולם לא הי' עליהם שם מים גרידא, ובכה"ג גם הר"ן מודה דחל עליהם שם ליווי. וע"ש מה שכתב עוד בזה, וכתב דמהאי טעמא אין מים פושרים מכשירין כיון שיש עליהם שם ליווי. ודן שם עוד (בסוף הסימן) אם אחרי שנצטננו בטל מהם שם הליווי.